

vsega tega je Jenko našel svoj slog, v pristno narodni neposrednosti, plastičnosti in skoraj impresionistični naravnosti; Pregljev izbor kaže najboljšega, dasi ne celotnega Jenka, in mi je za estetsko uživanje pesnika Sorškega polja ljubši kot popolna izdaja; nekoliko žal pa mi je, da sta oba cikla, Obujenke in Obrazi, nepopolna in tudi tu razbita kakor pri Glonarju.

Z dosedanjimi zvezki »Cvetja« je njega urednik prof. Šolar pokazal, kako dobro se zaveda pedagoške zahteve, da mora biti vsaka, tudi pomožna šolska knjiga, vestna in strokovno pripravljena. Imel je srečno roko pri določevanju načrta in izbiranju sodelavcev. »Cvetje« je gotovo naša najboljša serija šolskih pisateljev in mora biti vzor vsem podobnim podjetjem. Dasi streže predvsem šolskim potrebam, sega pomembnost nekaterih dosedanjih knjižic že daleč preko srednješolskega območja. Janez Logar

Slovenska krajina. Zbornik ob petnajstletnici osvobojenja. Uredil Vilko Novak. Beltinci 1935.

Ob prevratu smo Slovenci izgubili Primorsko in Koroško, pokrajini, ki sta bili kulturno in gospodarsko v preteklosti razmeroma tesno povezani z osrednjim slovenstvom, a pridobili Slovensko krajino, ki je celih tisoč let tičala pod madžarskim gospodstvom in v tem stanju živela samostojno, od slovenskega centra skoraj popolnoma neodvisno kulturno življenje. Naravno je, da se po združenju na obeh straneh kaže volja po vzajemnem spoznanju in kulturnem zblizanju. Pisatelji iz centralnega območja, ki so imeli priliko od blizu spoznavati svojevrstno življenje prekmurskega človeka, so začeli uvažati v slovensko književnost novo pokrajino in nove ljudi (Malešič, Kozak); a mlada prekmurska inteligenca, ki se je šolala že v Ljubljani in ki ji pripada tudi najbolj nadarjeni pripovednik mlajše generacije M. Kranjec, zgoraj omenjeno delo zblizavanja nadaljuje in se tudi doma trudi, da bi Slovenska krajina na kulturnem, gospodarskem in političnem področju nadomestila, kar je pod tujim jarmom zamudila.

Izraz tega prizadevanja je tudi zbornik »Slovenska krajina«, ki ga je uredil najmarljivejši poročevalec o Slovenski krajini in njenih ljudeh ter najvztrajnejši raziskovalec kulturne, zlasti literarne preteklosti prekmurske — Vilko Novak. Namen zbornika je, v strnjjenih pregledih podati zgodovino osvobojenja in z rezultati vsestranskega študija informirati o vseh problemih Slovenske krajine. Tako nas Svetozar Ilešič seznanja z geografskim položajem in s tem zvezanimi vprašanji Slovenske krajine; o narodopisni in jezikovni razdelitvi govori starejši članek Avgusta Pavla (v prevodu V. Novaka); Milko Kos podaja zgodovinski pregled Panonske krajine od naselitve do prihoda Madžarov, Francè Stelè pa objavlja rezultate podrobnih raziskovanj umetnostnih spomenikov v Slovenski krajini (ob koncu knjige so dodani najvažnejši spomeniki v fotografskih posnetkih); Vilko Novak je napisal kratko zgodovino prekmurskega slovstva in pregled kulturnih stikov med Slovensko krajino in ostalim slovenstvom do osvobojenja. V predzadnjih dveh člankih opisuje dr. M. Slavič osebno doživljeno borbo za osvoboditev Slovenske krajine in za določitev njenih meja. V prvem članku polemizira s hrvaškim žurnalistom Matošičem in advokatom Bjelovučićem, ki sta se z naivnimi sredstvi trudila dokazati, da je Prekmurje hrvaško.

Slavič podrobno zavrača njune trditve in z zgodovinskimi, jezikovnimi ter statističnimi podatki dokazuje, da je Prekmurje pristno slovenska pokrajina. Nato pa v podrobnem opisu osvobojenja zavrača trditve zgoraj omenjenih Hrvatov, češ da se Slovenci za Prekmurje niso nič brigali, marveč le Hrvati in so ga le ti osvobodili. Za dokumentarično važno in nazorno pisano študijo bi bilo mnogo bolje, če bi se sploh ne ozirala na take naivne nacionalistične zelote, ki se hočejo košatiti celo na račun svojih bratov v lastni državi; avtor naj bi marveč ne glede nanje podal potek zgodovinskih dogodkov. Tako bi se v članku lahko izognil razmetanosti in raztrganosti, ki moti. Drugi članek istega avtorja nam kaže potek dela, ki ga je opravila naša delegacija (njen član je bil tudi pisatelj sam) na mirovni konferenci v Parizu in pri mednarodni razmejitveni komisiji. Delegacija je morala odstranjevati velike ovire, ki jih je nagosto porazstavila lokavost madžarskih zastopnikov, zlasti njih znanstvenih ekspertov, slavistov Melicha in Mikole. Po svoje zanimiv je članek *Franje Baša* (Narodopisni položaj Slovenske krajine), ki prinaša več kot obeta naslov, saj skuša prodreti tudi v psiho prekmurskega človeka in znanstveno opredeliti n. pr. odnos prekmurskega malega človeka do zemlje — stvar, ki je za nas alpske Slovence najteže umljiva poteza n. pr. v Kranjčevih osebah.

Knjigo zaključuje obširna, po strokah urejena bibliografija o Slovenski krajini, ki jo je zbral *Vilko Novak*. Dodan je tudi zemljevid (Topografski pregled Slovenske krajine). Janez Logar

Janez Samojov: *Zlato tele in druge zgodbe*. Založba Cankarjeve družbe v Ljubljani 1954; 118 strani. — Pisatelj odpira v malih zgodbicah in prizorih vsakdanjega življenja zagrinjalo v bedo človeštva, ki jo povzroča kapitalizem, kruti in brezsrčni malik sodobne družbe. Ljudstvo na potu iz dežele sužnosti v deželo Svobode je pozabilo višje zapovedi in začelo častiti zlato tele kakor nekdanji Izraelci v puščavi. Danes je vse za denar na prodaj: vere, zakoni, umetnost, svetovni nazor (41). Vir zla vidi pisatelj v zasebni lasti, ki je od drugih pridelana, za sebe prisvojena (76); tako se ustvarja neubežna usoda, ki ni več v oblasti človekove volje, kajti interes svojine se pod imenom dobiček izpreminja v tatvino in krade delavcu mladost, družbi pa njeno človeško čutenje. V praksi življenja je le še brezsrčnost, topost in sebičnost, ko se uče ljudje iz knjig, da so podobni Bogu (50). Sličice iz vsakdanjega življenja, bede in siromaštva prehajajo v drugi polovici knjige v alegorije o bodočnosti, ko bo zavladata misel svobode in enake pravice do lasti. Pisatelj se preveč zavija v skrivnost, saj je v Angliji kapital že deloma socializiran, »veliki in mali«, gospodarji in podložniki bodo pa še vedno, tudi če Misel zavlada, kakor nam je znano iz ruskega poskusa. Poudariti je tudi, da je pokazal le elito proletariata in vredno človeštvo, starše in otroke, ki se žrtvujejo, prezrl je pa elito srednjih slojev, ki ni manj človeška, pač pa manj vidna, kajti v vseh slojih ima sodrga zlatega teleta veliko večino.

Pisatelju gre le za človeške vrednote, za obujanje sočutja do bednih in oživljenje socialistične miselnosti. Uživanje je pravica bogatih, zato tudi nekako ironično omenja estetično uživanje sloga (114), občutje mu raste iz misli, ne iz besedne umetnosti, ki je neposredno oblikovanje življenja.